

Nr 237.

Av herrar **Sjöblom** och **Bärg**, *angående åtgärder för en effektivare personalbokföring i riket.*

Vid 1925 och 1926 års riksdagar framlades genom inom andra kammaren väckta motioner förslag om åtgärder i syfte att ernå en effektivare personalbokföring i riket.

År 1925 föreslogs sålunda i motionen nr 197 i andra kammaren utredning rörande lämpligheten av ändring i kyrkobokförings- och mantalsskrivningsförordningen i syfte att införa särskilda s. k. kyrkoskrivningsböcker. Motionen hänvisades för förberedande behandling till kammarens fjärde tillfälliga utskott, som inhämtade yttranden över den av statistiska centralbyrån, pensionsstyrelsen, allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse, styrelsen för svenska landskommunernas förbund samt föreningen Sveriges städers kronouppbördstjänstemän. I samtliga de avgivna yttrandena erkändes behovet av åtgärder i motionens syfte, d.v.s. för att ernå en effektivare personalbokföring. I vissa yttranden hade visserligen den föreslagna utredningen avstyrkts, men detta hade skett huvudsakligen av den anledningen, att enbart införandet av en anordning med kyrkoskrivningsböcker ansetts icke kunna leda till ett avhjälpande av förefintliga missförhållanden på ifrågavarande område.

Fjärde tillfälliga utskottet anförde i sitt utlåtande, nr 3, i anledning av berörda motion bl. a., att det torde få anses ofrånkomligt, att brister vidlåde det för personalbokföringen i riket tillämpade systemet samt att åtgärder i syfte att öka effektiviteten av detta system skulle vara av behovet påkallade. Trots att en utredning i motionens syfte sålunda ansågs önskvärd, avstyrktes motionen på grund av att den i densamma gjorda hemställan begränsats till att avse utredning enbart av frågan om införande av kyrkoskrivningsböcker, varför utskottet ej kunde utan att gå utöver motionens ram ingå på en behandling av frågan i övrigt. Motionen avlogs även av andra kammaren.

Frågan förelades sedermera riksdagen på nytt genom motionen nr 332 i andra kammaren vid 1926 års riksdag. Det däri framlagda förslaget hade formulerats i nära anslutning till den ståndpunkt, som kommit till uttryck i fjärde tillfälliga utskottets ovan berörda utlåtande i frågan år 1925. Motionen utmynnade sålunda i hemställan om en allsidig utredning rörande åtgär-

der i syfte att ernå en effektivare personalbokföring i riket och i samband därmed av frågan om införande av personliga identitets- eller medborgarböcker.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott förklarade sig i sitt utlåtande, nr 2, i anledning av motionen nu hysa samma åsikt som året förut eller att åtgärder i syfte att öka effektiviteten av vårt personalbokföringssystem skulle vara av behovet påkallade och framdrog flera exempel på brister i det moderna samhällsmaskineriet, bottnande i den osäkerhet, som vidlåder det nuvarande systemet för registrering av vårt lands befolkning. Utskottet tillstyrkte bifall till motionen och andra kammaren beslöt även för sin del att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om den i motionen föreslagna utredningen.

Ärendet överlämnades därefter till första kammaren, vars andra tillfälliga utskott förklarade sig icke vara övertygat om att trängande skäl för närvarande påkallade en utredning rörande ändrad personalbokföring i riket. "Den svenska folkbokföringen", anförde utskottet, "som regleras av kyrkobokförings- och mantalsskrivningsförfordningarna, fyller i allmänhet otvivelaktigt, därest dessa förfordningar rätt tillämpas, högt ställda krav på tillförlitlighet och ordning. Emellertid framförs mot folkbokföringens effektivitet anmärkningar från huvudsakligast två håll. Dels framhåller pensionsstyrelsen, att med hänsyn till de arbetsuppgifter, som åvila densamma, missförhållanden i nu omhandlade fråga förefinnas. Det synes emellertid utskottet att, därest från pensionsstyrelsens synpunkter, vilka undandraga sig en mera ingående granskning från utskottets sida, allvarigare brister i folkbokföringen äro tillfinnandes, det lär ankomma på detta ämbetsverk att gå i författning därom att ändringsförslag, som tillgodoser ämbetsverkets krav, underställas Kungl. Maj:ts prövning. Vidare anmärkes från skatteuppbördshåll, att olägenheter för skatteuppbörden vållas genom bristande effektivitet i personalbokföringssystemet. Vad ändring i systemet från denna synpunkt beträffar, synes denna nära sammanhänga med de frågor, som för närvarande underkastas granskning av 1924 års uppbördssakkunniga. Efter vad utskottet inhämtat, hava även nämnda sakkunniga upptagit personalbokföringen till undersökning från de synpunkter de hava att beakta. Det synes därför utskottet lämpligt att avvakta resultatet av denna utredning, innan en skrivelse i frågan avlåtes från riksdagens sida. Den utredning, som i motionen ifrågasattes, skulle slutligen i och för sig draga avsevärda kostnader, och därest en fullständig omläggning av nu gällande personalbokföringssystem med anledning av utredningen möjligen skulle komma till stånd, torde denna omläggning i sin tur åsamka stat och kommuner betydande utgifter". Utskottet hemställde därför, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut, vilken hemställan även bifölls av kammaren. Något resultat i frågan nåddes sålunda ej heller vid 1926 års riksdag.

Då frågan nu ånyo underställes riksdagens prövning, torde det vara onö-

digt att närmare ingå på alla de skäl, som tala för en sådan utredning, varom här är fråga. Dessa skäl hava tämligen utförligt framkommit under frågans tidigare behandling, och må det tillåtas att härutinnan hänvisa särskilt till motionen nr 332 i andra kammaren vid 1926 års riksdag och nämnda kammares fjärde tillfälliga utskotts däröver avgivna utlåtande, nr 2.

Vad däremot angår de skäl, som av första kammarens andra tillfälliga utskott år 1926 anfördes emot den ifrågasatta utredningen, synas dessa skäl vara mycket litet bärkraftiga. Det är nog sant, att den svenska folkbokföringen skulle fylla högt ställda krav på tillförlitlighet och ordning, därest kyrkobokförings- och mantalsskrivningsförordningarna rätt tillämpades och efterlevdes. Men härvid är att märka, att förhållandena numera inom det moderna samhället äro så väsentligt olika mot vid de tidpunkter, då det genom dessa förordningar fastställda systemet grundlades, att det ej längre är praktiskt möjligt med tillhjälp av nämnda förordningar få till stånd en tillförlitlig registrering av befolkningen. Härtill bidrager framför allt befolkningens under de senaste årtiondena oerhört ökade rörlighet, vilken säkerligen kommer att alltjämt tilltaga i omfattning och undan för undan vålla ökade svårigheter. Enbart denna omständighet kunde vara tillräcklig motivering för en utredning av den föreliggande frågan. Huruvida det är möjligt att nå det åsyftade målet genom att, med bibehållande av det nuvarande systemet, vidtaga förbättringar i syfte att öka dess effektivitet eller om man blir nödsakad att övergå till ett helt nytt system, finge det givetvis bliva utredningens sak att klarlägga.

Det har vidare gjorts gällande att anmärkningar för bristande effektivitet hos den nuvarande folkbokföringen framförts huvudsakligast från två håll, dels från pensionsstyrelsen och dels från skatteuppördshåll. Systemets brister vålla emellertid högst betydande olägenheter jämväl på andra områden av samhällslivet. Som exempel må erinras om det stora antal fattigvårdsprocesser, som årligen förekomma och som vålla såväl fattigvårdssamhällena som de dömande myndigheterna ett synnerligen betungande arbete jämte ej oväsentliga kostnader, utan att de kunna anses medföra motsvarande nytta. Såsom andra kammarens fjärde tillfälliga utskott framhållit, utgöra dessa ständiga processer, vilka obestridligt till mycket stor del orsakas av brister, som vidlåda det nuvarande mantalsskrivningssystemet, dessutom ett betydande irritationsmoment de olika kommunerna emellan.

Beträffande de av brister i personalbokföringssystemet beroende svårigheter, som förorsakas pensionsstyrelsen vid handhavandet av pensionsförsäkringens administration, har gjorts gällande, att det borde ankomma på detta ämbetsverk att tillse, att erforderliga ändringsförslag underställas Kungl. Maj:ts prövning. Härtill må anmärkas, att pensionsstyrelsen även sökt att komma fram på denna väg, och en hel del ändringar och kompletteringar av författningarna rörande personalbokföringen har även under årens lopp vidtagits på förslag av pensionsstyrelsen. Men det kan givetvis från

pensionsstyrelsens sida aldrig bliva frågan om annat än att föreslå smärre ändringar inom det tillämpade systemets ram, då ju personalbokföringen berör alltför många stora och viktiga områden inom samhällslivet för att nämnda ämbetsverk skulle hava möjlighet att överblicka frågan och kunna framlägga mera genomgripande ändringsförslag.

Ej heller de skatteuppbördssakkunniga torde äga förutsättningar eller möjligheter att bedöma frågan om åtgärder i syfte att öka folkbokföringens effektivitet ur alla de synpunkter, som böra komma till sin rätt vid frågans prövning, varför ett förslag i ämnet från deras sida knappast kan förväntas leda till en tillfredsställande lösning av förevarande spørsmål.

I detta sammanhang må även framhållas, att det torde vara tämligen osäkert, hur snart man kan våga hoppas på ett förslag från de skatteuppbördssakkunnigas sida. Två år ha redan förflutit sedan det, då den här föreliggande frågan senast var föremål för övervägande inom riksdagen, hänvisades till att nämnda sakkunniga upptagit även personalbokföringen till undersökning. I stället för att längre avvakta resultatet av denna undersökning, synes det lämpligast att snarast möjligt igångsätta en allsidig utredning rörande personalbokföringen särskilt för sig. Att därvid låta såväl de uppbördssakkunnigas som av frågan intresserade myndigheters synpunkter och önskemål komma under övervägande torde ej möta några svårigheter. Även torde det för blivande folkräkning vara av oskattbart värde med en dylik utredning.

Vad slutligen angår kostnaderna för den ifrågasatta utredningen kan det väl ej vara riktigt att låta avskräcka sig därav, då frågan såsom här gäller något av fundamental betydelse för såväl samhället som den enskilde. Att kostnaderna för personalbokföringen i riket efter en omläggning, som det för övrigt ej är a priori givet att den behöver bliva mera genomgripande, skulle bliva större än med nuvarande system torde vara långt ifrån säkert.

På grund av vad sålunda anförts hemställes,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en allsidig utredning rörande åtgärder i syfte att ernå en effektivare personalbokföring i riket.

Stockholm den 31 januari 1928.

A. J. Bårg.

Per Henning Sjöblom.